

17. 1. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhradní mateřství v novém občanském zákoníku - promarněná příležitost?

Nový občanský zákoník v § 804 zmiňuje, že osvojení je vyloučeno mezi osobami příbuznými v přímé linii a sourozenci. To neplatí v případě náhradního mateřství. Je to jediná zmínka o náhradním mateřství v tomto předpisu a současně jediná v současně platném právu. Podle informací médií k náhradnímu mateřství dochází i v České republice. Co je tedy náhradní mateřství a co znamená?

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku uvádí pouze, *že se jedná o situaci, kdy se dítě narodí ženě, která není jeho biologickou matkou. Nadále však bude platit zásada, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Vztahy mezi biologickou matkou a dítětem mohou být upraveny cestou osvojení.*

Náhradní mateřství je označení situace, kdy je embryo biologických rodičů implantováno do dělohy náhradní matky. Otcovství k dítěti je určeno souhlasným prohlášením náhradní matky a biologického otce. Po porodu je pak dítě osvojeno biologickou matkou a svěřeno do péče biologickým rodičům. Toto je laicky označováno též jako pronájem dělohy. Již z tohoto označení je patrné, že náhradní matka neporodí dítě jen tak zadarmo. Pokud si můžeme najmout lidskou pracovní sílu, proč by nemohla být uzavřena smlouva o nájmu části těla za účelem donošení dítěte? Ale k náhradnímu mateřství nemusí docházet vždy ze zjištěných důvodů, zejména mezi rodinnými příslušníky lze presumovat nezištnost a dobrou vůli pomoci citově velmi blízké osobě.

Ať se však jedná o náhradní mateřství ze zjištěných či osobních důvodů bude i v budoucnu platit zásada, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Biologická matka tedy bude muset i nadále osvojovat dítě, kvůli jehož narození náhradní matku vyhledala.

Dle informací médií k tomuto procesu dochází při asistované reprodukci, což by při dodržení postupu podle § 10 zákona č. [373/2011](#) Sb. o zdravotních službách již samo o sobě znamenalo nemožnost tuto smlouvu uzavřít, neboť podmínkou asistované reprodukce je dle tohoto ustanovení *zachování vzájemné anonymity anonymního dárce a neplodného páru*. Stejná povinnost byla upravena i v § 27e odst. 9 zákona č. [20/1966](#) Sb. o péči o zdraví lidu, který upravoval postup při asistované reprodukci do 31.3.2012. Pokud tedy k náhradnímu mateřství dochází, děje se tak v rozporu se zákonem.

Současná (ani budoucí) právní úprava uzavření smlouvy, jejímž předmětem by bylo náhradní mateřství, neumožňuje. Pokud by mělo na základě smlouvy dojít k „předání dítěte“, jednalo by se o smlouvu, která by přímo odporovala zákonu. Lidské bytosti nejsou objektem, nýbrž subjektem práv. Osobně si nedovedu smlouvu o pronájmu dělohy představit. Jak by byla řešena třeba situace rizikového těhotenství, které by vyžadovalo výrazně vyšší náklady na lékařskou péči, než biologičtí rodiče předpokládali a jsou ochotni nebo schopni hradit? Jak by ve smlouvě byla upravena otázka hrazení dosud vynaložených nákladů v případě nedobrovolného potratu? Měla by v tomto případě náhradní matka nárok na část smlouvené odměny? Bylo by možné od smlouvy odstoupit a měly by toto právo obě smluvní strany? A jak by bylo vynucováno plnění smlouvy, pokud by jedna ze smluvních stran odmítla dobrovolné plnění, tj. „předání“ nebo „převzetí dítěte“?

Na tyto otázky současná ani budoucí právní úprava nedávají odpověď. Jedinou vlaštvkou je důvodová zpráva k § 775 nového občanského zákoníku, která stanoví: *žalobě ženy, která byla dárkyní genetické látky, proti ženě, která dítě porodila, nelze vyhovět.*

I do budoucna proto bude náhradní mateřství nutné řešit formou osvojení, pokud se však zákonná matka rozhodne, že si dítě ponechá, nebude mít biologická matka možnost osvojení dítěte vynutit.

Vzhledem ke skutečnosti, že k případům náhradního mateřství bude jistě i nadále docházet a s ohledem na etické, psychologické a sociální aspekty se domnívám, že zákonodárce měl tuto problematiku podrobněji upravit anebo výslovně zakázat. Zde zůstala příležitost nabídnutá rekodifikací soukromého práva nevyužita.

Mgr. Milan Zeman

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)